

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МУЗЕЮ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ У ХУДОЖНЬО-ТРУДОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

- навыков школьников. – М.: Педагогика, 1979. – 256 с.
2. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования. – М.: Педагогика, 1986. – 240 с.
3. Василевская А.М., Пономарёва Р.А. Развитие технического творческого мышления у подростков и юношества. – К.: Вища школа, 1982. – 144 с.
4. Гальперин П.Я., Талызина Н.Ф. Формирование начальных геометрических понятий на основе организованного действия // Вопросы психологии, 1957. – № 1. – С. 30.
5. Каплунович И.Я. Развитие структуры пространственного мышления // Вопросы психологии. – 1986. – №2. – С. 56 – 66.
6. Карпов Ю.В. Критерии и методы диагностики умственного развития // Вестник МГУ. Сер. 14. Психология. – 1982. – № 3. – С. 18 – 26.
7. Методика викладання креслення в школі: Посібник для вчителя / За ред. А.П. Верхоли. – К.: Рад. школа, 1989. – 127 с.
8. Экспертные оценки в педагогических исследованиях. – М.: Педагогика, 1989. – 152 с.
9. Якиманская И.С. Развитие пространственного мышления школьников. – Науч.-исслед. ин-т общей и пед. психологии АПН СССР. – М.: Педагогика, 1980. – 240 с.

Галина Бучківська, кандат педагогічних наук, доцент,
Валентина Бучківська, кандидат педагогічних наук, доцент,
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МУЗЕЮ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ У ХУДОЖНЬО-ТРУДОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті на основі аналізу педагогічних джерел та методичної літератури розкривається потенціал використання засобів музею народного мистецтва в системі художньо-трудової підготовки майбутніх педагогів. Висвітлено досвід роботи над даною проблемою музею народного декоративно-ужиткового мистецтва Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Постановка проблеми. Головним завданням сучасної української педагогіки є пошук ефективних засобів впливу на навчання і виховання підростаючого покоління, формування особистості з активною життєвою позицією. Велику роль у розвитку молоді особистості відіграє досвід українського народу, який є не лише історичною цінністю та універсальною системою виховання, а й інструментом вивчення, розуміння джерел багатьох проблем сучасного виховання молоді, джерелом створення сучасної ефективної системи соціального виховання, яка відповідала б актуальним потребам сьогодення.

Одним із напрямів сучасної вітчизняної педагогічної науки і практики є розробка концептуальних підходів до мети і змісту навчання та виховання сучасної молоді людини, пошук нових ефективних шляхів їх різнобічного розвитку. Пробудити в юних душах почуття людяності, милосердя, доброчесності і працелюбства можна, лише спираючись на споконвічну мудрість і тру-

дові традиції нашого народу, на підвалини етнопедагогіки, традиційну культуру предків, що зберегли національний характер і мораль.

Метою художньо-трудового виховання є узгодження системи цінностей суспільства, етнокультури, комплексу функцій народного мистецтва у формуванні духовного світу особистості з можливостями їх сприймання та збагачення кожною особистістю в процесі творчого пошуку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічна наука володіє необхідними концепціями для постановки і розв'язання питань, пов'язаних із забезпеченням гуманізації процесу виховання, враховуючи кращі надбання минулого. Їх сутність розкрито й описано в дослідженнях І. Беха, І. Ганусенко, І. Зязюна, П. Кононенко, Н. Лисенко, Л. Масол, Н. Ничкало, О. Рудницької та ін. Поряд з цим гуманізація процесу виховання містить широкі коло проблем, розв'язання яких вимагає значних зусиль як вчених, так і практиків.

Метою даної публікації – висвітлення про-

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МУЗЕЮ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ У ХУДОЖНЬО-ТРУДОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

блеми взаємодії музею декоративно-ужиткового мистецтва та навчального закладу в художньо-трудоному вихованні сучасної молоді.

Виклад основного матеріалу. У Державній національній програмі естетичного виховання зазначено: “нова соціальна ситуація та реальність породжують і нову культурну реальність, провідними рисами, якої є переоцінка системи цінностей і їх нова ієрархія, створення нових відносин між основними учасниками художнього життя, зміна критеріїв оцінки естетичних і художніх цінностей і творів мистецтва, розширення меж естетичних і художніх потреб та можливостей їх задоволення, входження народно-національного елемента в спосіб життя і духовність, поява нових відносин та форм організації художнього життя, формування нового естетичного досвіду...” [2, 6 – 7].

Аналіз змісту шкільних програм і підручників, вивчення науково-педагогічних (І. Ганусенко, Л. Масол, О. Рудницька), методичних і публіцистичних джерел, власний досвід викладацької роботи доводять, що вирішальним аспектом художньо-трудоного виховання сучасної молоді людини повинно стати залучення її до занять народними ремеслами і декоративно-прикладним мистецтвом.

Комунікативна функція народного мистецтва дає змогу вписати його в динаміку культури, програмувати процеси соціалізації особистості. Тому сенс соціокультурної діяльності полягає не просто у залученні молоді до поширення і пропаганди народного мистецтва, діяльності з виявлення, збирання і зберігання художніх цінностей, а в тому, щоб викликати в них ініціативу, творчість, екологічне ставлення до художньої спадщини, осмислення своєї відповідальності перед майбутнім за збереження художніх цінностей минулого і сьогодення, формування особистості як спадкоємця і суб’єкта культури. Треба усвідомлювати, що ми стоїмо на межі того часу, коли народне мистецтво може остаточно зникнути, і тому слід свідомо і, найголовніше, відповідально підходити до збирання тих матеріалів, які ще можна врятувати.

Освітня практика вже нагромадила позитивний досвід різних форм позаурочної виховної роботи, спрямованих на опанування студентами та школярами надбань народного мистецтва.

У Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії вже третій рік працює музей народного декоративно-ужиткового мистецтва. Його відкриття передувала велика копітка робота з пошуку, узагальнення та систематизації матеріалів науково-дослідного характеру, збору та дослідження об’єктів матеріальної культури народу України і Поділля зокрема.

Створення музею в стінах гуманітарно-педагогічної академії стало можливим завдяки виділенню окремого приміщення та його обладнання відповідно до сучасних вимог: розроблені та виготовлені за спеціальним проектом меблі, що дають змогу і демонструвати експозицію, і зберігати основні фонди; вдало продумане використання динамічної дошки, куточка технічних засобів навчання; наявність робочих столів уможливило не тільки проведення навчальних занять, а й інших форм роботи (організовувати майстер-класи, роботу позаурочних об’єднань).

Викладачами та працівниками бібліотеки навчального закладу був створений бібліографічний сектор, для якого була підібрана енциклопедична, довідкова та наукова література, мистецькі та етнографічні видання. Обладнання музею комплектом комп’ютерної та оргтехніки дало можливість опрацювати, зберігати та поширювати інформацію на сучасних електронних носіях, створити банк з окресленої проблематики, а підключення до локальної інформаційної комп’ютерної мережі розширює можливості доступу користувачів до різних джерел інформації. Це дає можливість опрацювання студентами спеціалізованої літератури, видань, різноманітної інформації централізовано при підготовці до семінарських та практичних занять. Вагомим напрямом науково-дослідницької роботи музею є написання студентами старших курсів та слухачами магістратури дипломних та магістерських досліджень з проблем художньо-трудоного виховання.

Експозиційними напрямами, за якими працює музей народного декоративно-ужиткового мистецтва, є: народний одяг, фольклорна лялька, види декоративно-прикладного мистецтва (вишивка хрестиком, гладдю, бісером; різні техніки писанкарства (в тому числі й авторські), декоративний розпис, витинанка, вузликівне плетіння, гончарство, народна іграшка та ін.).

Студентами та викладачами створювалися експонати для експозиції музею, формувалися його фонди, що складають предмети матеріальної культури українців минулого та сучасності. Музей співпрацює з відділом культури Хмельницької облдержадміністрації, до співпраці залучені народні майстри Поділля, що забезпечує взаємозв’язок представників студентської та учнівської молоді з автентичним народним мистецтвом. Творчі роботи студентів, що представлені в експозиції, неодноразово брали участь у міських та обласних виставках.

До 14-ої річниці незалежності України в музеї відбувалися зйомки телепередачі “Українська душа”. На зйомках була присутня постійна гос-

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МУЗЕЮ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ У ХУДОЖНЬО-ТРУДОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

тя і шанувальниця нашої академії голова Хмельницького осередку Товариства “Просвіта” Зоя Олександрівна Діденко. В книзі відгуків її запис закінчується наголосом на тому, що „в цих стінах живе українська душа!”

Музей став гордістю Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Ніхто з відвідувачів закладу не оминув його увагою, виносячи з нього найприємніші враження. Тут відбуваються заняття, що сповна сприяють самовираженню і творчому удосконаленню кожного. Золотий фонд музею складають кращі творчі роботи студентів закладу. Вони відповідально ставляться до своєї роботи, намагаючись виконати її так, щоб вона мала право зайняти місце в експозиції музею. Це своєрідний стимул для студентів працювати на заняттях наполегливо, з повною віддачею творчої енергії, щоразу удосконалюючи свою виконавську майстерність. Відвідувачі вже дали належну оцінку роботам багатьох студентів: вишитим рушникам Олени Мазур, Ольги Гречанюк, Ірини Журенко, вишитим картинам “І ставок, і млинок...” Володимира Петрука, “Лугові трави” Оксани Сковери, “Більше сонячного світла” Наталії Стельмах, “Прогулянка в парку” Горохової Олени та Зої Блажевої, “Натюрморт” Світлани Дацькової, “На терасі” Ольги Трач, “Травень” Тетяни Пасічник, “Осіньна мелодія” Рити Фігель, серії витинанок “Православні свята” Мальвіни Гребельної. Під керівництвом викладачів у музеї поповнюється зібрання українських рушників, знайдених та відновлених у процесі навчально-дослідної роботи. Чільне місце в експозиції музею займає колекція ляльки у комплексах традиційного одягу історико-етнографічних регіонів України. Детальніше представлене розмаїття народного одягу Поділля.

В академії функціонує студія писанкарства, при музеї створені школи українського етнодизайну, народних ремесел, вишивки, результати роботи яких представлені в експозиції музею.

Музей – це навчальний комплекс, який об’єднав приміщення навчальних аудиторій, рекреацію коридору. Тут представлена своєрідна карта України з осередками народних промислів і ремесел та їх зразками. У рекреації коридору розміщені стенди, які задумані як триптих. Центральна частина – “Натхненні народним мистецтвом” – розкриває творчий доробок майстрів Хмельниччини зі зразками їх виробів та палітрою творчої діяльності. Зокрема: Валентина Михайловича Ільїнського (писанкарство), Ніни Сергіївни Косаревої (художня обробка шкіри), Тамари Семенівни Лесь (вишивка), Людмили Іванівни Нікітюк (кераміка), Бориса Лукича Шнайдера (ткацтво,

килимарство, декоративний розпис). “Погостини” розповідають засобами фотографій про поважних гостей музею. “Творча палітра” відображає студентське творче життя. Тут закладена ідея єдності, творчості досвідчених майстрів і формування творчого потенціалу майбутніх педагогів, що переймають мистецький дар від своїх наставників і передадуть наймолодшим. Наші випускники працевлаштовуються у школах області, де вони можуть створити за зразком такий куточок народних ремесел, тим самим започаткувавши збереження, відродження народного мистецтва та розвиток дитячої творчості на своїй малій Батьківщині.

Саме тому дуже важливо, щоб одним з ефективних засобів залучення учнівської молоді до культурної спадщини народу, його духовних цінностей, їх збереження і примноження став сучасний шкільний музей народного мистецтва та творчості. У зв’язку зі зростанням національної свідомості народу, загостренням екологічної ситуації тощо, дедалі більше уваги приділятиметься створенню нових шкільних музеїв народної творчості: вишивки, різьбярства, розписів, народної пісні, танцю), музеїв як осередків народних промислів, музеїв традиційних і сучасних обрядів або навіть музеїв, зібрання яких документуватимуть і відтворюватимуть специфічні риси культурного розвитку певних регіонів. Необхідним є те, щоб у створенні такого музею насправді була потреба, щоб він був необхідним не тільки для учнів однієї школи, а й для населення, щоб його існування було органічно пов’язане з історією, культурою краю, тобто, щоб він мав краєзнавчу орієнтацію. Саме в цьому запорука його плідного функціонування, адже в своєму середовищі він постійно знаходитиме джерело комплектування, реалізації виховного потенціалу.

Використання музейних засобів сприяє розвитку художнього сприйняття, дає можливість для цілеспрямованого, систематичного виховного впливу, гармонійного розвитку особистості, допомагає міцно пов’язати цей процес із шкільною музейною практикою, сприяти набуттю необхідних дослідницьких навичок і умінь.

Організація спілкування молоді зі справжніми цінностями народного мистецтва дає можливість їм засвоювати нагромаджений життєвий досвід людства, сприяє моральному розвитку, духовному збагаченню. Пам’ятки народного мистецтва іноді використовуються лише з наочно-ілюстративною метою, а не як типи художньої творчості, що об’єднують у собі матеріальне виробництво і духовну культуру. Ознайомлення з матеріальною спадщиною минулого дозволяє учням глибше зро-

